

Michał Latawiec

"Ecologia humana - chrześcijańska odpowiedź na kryzys ekologiczny", Stanisław Jaromi, Kraków 2004 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 2, 862-864

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Jaromi, *Ecologia humana – chrześcijańska odpowiedź na kryzys ekologiczny*, Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, Kraków 2004, ss. 222.

Stanisław Jaromi, franciszkanin, jest magistrem ochrony środowiska i doktorem filozofii. Jest aktywnym działaczem w zakresie ekologii. Pełni funkcję przewodniczącego Ruchu Ekologicznego św. Franciszka z Asyżu. Poza tym, jest współpracownikiem Franciscans International. W chwili obecnej jest generalnym delegatem swego zakonu ds. sprawiedliwości, pokoju i ochrony stworzenia pracującym w międzynarodowym centrum na rzecz dialogu w Asyżu.

Jak sam zaznacza we *Wstępie* swej książki, tematyka ekologiczna w ciągu ostatnich lat stała się bardzo ważnym elementem świadomości społecznej, jak i indywidualnej. O wadze tej problematyki świadczy fakt, że (...) *przez ostatnie 25 lat rozwijana jest papieska refleksja nad współczesną kulturą, przyrodą, naturalnym środowiskiem człowieka* (str. 11). Obecne humanistyczne, przyrodnicze czy religijne wizje świata są różnie widziane. Stało się tak na skutek – między innymi – szybszego rozwoju nauki niż rozwoju społecznego.

Celem podjętej problematyki jest, zdaniem Autora, próba odpowiedzi na pytanie: czy myśl Jana Pawła II nie może pełnić roli inspirującej przy poszukiwaniu rozwiązania współczesnych dylematów ekologicznych? (str. 12). W szczególności chodzi o prezentację filozoficznych aspektów koncepcji *ecologiae humanae* (jest to termin własny Jana Pawła II) w ujęciu Jana Pawła II w kontekście całej problematyki ekologicznej, a zwłaszcza alternatywnych propozycji o podobnym zakresie tematycznym (str. 199) *Prezentowana idea ecologia humana ma wiele punktów stycznych z ideą sustainable development, czyli tzw. zrównoważonego, harmonijnego, ekologicznie sprawiedliwego rozwoju świata.*

Książka zawiera *Słowo Wstępne* napisane przez Józefa Życińskiego, *Wstęp*, pięć rozdziałów, *Zakończenie*, *Wykaz skrótów*, *Bibliografię*. W pracy tej pokazane jest, że współczesny człowiek ma ambiwalentny stosunek do przyrody. *Koncepcje zaprezentowane w pracy należą do najważniejszych i najbardziej wpływowych w świecie i w Polsce propozycji systemowych dotyczących problematyki ekologicznej ujmowanej w skali całego świata. Wykazałem, że mimo pewnych kontrowersji wiele ich treści współbrzmi z głosem Jana Pawła II* (str. 202).

Jej pierwszy rozdział pt. *Charakterystyka metodologiczna* (str.17-57) poświęcony jest prezentacji najważniejszych pojęć z zakresu ekologii, w szczególności pojęcia: ekologia (w dwóch aspektach – przyrodniczym i humanistycznym), ekologia człowieka (w czterech aspektach – biologicznym, socjologicznym, psychologicznym i antropologicznym), *ecologia humana*, której poświęcona jest reszta pracy.

Uwarunkowania intelektualne refleksji ekologicznej u Jana Pawła II (str. 59-83) to drugi rozdział książki Jaromego. Autor dokonuje analizy papieskiej myśli ekologicznej, ontologicznych i antropologicznych założeń w kontekście historycznym. Podstawę tych analiz stanowią między innymi dokumenty Kościoła Katolickiego.

Rozdziały trzeci zatytułowany *Kwestie ekologiczne w kontekście papieskiej antropologii* (str. 85-114) i czwarty *Papieska wizja człowieka w perspektywie ekologii* (str. 115-148), jak pisze sam Autor, dotyczą analizy przedmiotowej koncepcji *ecologia humana*, a w szczególności dwóch komponentów uniwersum znaczeniowego *ecologiae humanae*. S. Jaromi zajmuje się tu omówieniem problematyki ekologicznej w pismach Jana Pawła II oraz jego koncepcjami człowieka.

W rozdziale ostatnim *Ecologia humana a współczesne propozycje alternatywne* (str. 149-197) znajdujemy prezentację trzech najważniejszych współczesnych idei ekologicznych, czyli koncepcji zrównoważonego rozwoju, ekologii głębokiej Arne Naessa oraz eko-filozofii Henryka Skolimowskiego. Każda z nich poddana zostaje analizie w kontekście rysu historycznego, jej ewolucji i oceniona w perspektywie *ecologiae humanae*.

Bibliografia (str. 207-222) jest podzielona na dwie zasadnicze części: źródła i literaturę przedmiotową. Pierwsza z nich zawiera dokumenty nauczania Jana Pawła II-go oraz inne dokumenty kościelne, natomiast druga – prace filozoficzne, przyrodnicze i opracowania interdyscyplinarne.

Jak pisze sam Autor: Systematyzując myśl Jana Pawła II o stworzeniu, dochodzimy [...] do tekstu biblijnego wzbudzającego największe kontrowersje w kontekście tematyki ekologicznej. Chodzi o nakaz z pierwszego rozdziału Księgi Rodzaju: „Czyńcie sobie ziemię poddaną” (Rdz. 1,28), który często jest przywoływany przez Papieża. Jan Paweł II nie polemizuje z tezami twierdzącymi, iż z tego nakazu pochodzi dzisiejsza eksploatacja przyrody i kryzys ekologiczny. Swoimi wystąpieniami tworzy nową, pełną interpretację, usuwając tym samym nagromadzone wątpliwości. Według niego przez ‘ziemię’ należy tu rozumieć głównie ów fragment widzialnego wszechświata, którego człowiek jest mieszkańcem; w sposób pośredni jednak chodzi tu o cały świat widzialny, o ile może on się znaleźć w zasięgu wpływu człowieka i ludzkich dążeń do zaspokojenia własnych potrzeb (str. 137).

Podjęcie tej ważnej problematyki dodatkowo uzasadnia odwołanie się do duchowości patrona ekologów – św. Franciszka z Asyżu, które znajdujemy w następującym fragmencie: Papieska koncepcja *ecologia humana*, która postuluje pełną, integralną realizację programu uzdrowienia relacji pomiędzy Bogiem, człowiekiem i przyrodą, popularyzuje też postać św. Franciszka jako wzór „człowieka ekologicznego” i patrona naszych wysiłków w budowie świata sprawiedliwego, solidarnego i przyjaznego dla wszystkich stworzeń (str. 148).

Zastosowana w książce metoda analityczno-porównawcza wpływa, moim zdaniem, na dużą przejrzystość prezentacji poszczególnych idei i koncepcji ekologicznych oraz stosowanej przez Autora argumentacji. Za wysoce wartościowe uważam te fragmenty książki, w których S. Jaromi dokonuje przeglądu terminologii i wyjaśnienia ewolucji podstawowych pojęć. Zabieg ten ułatwia czytelnikowi odbiór pracy. Szczególnie zainteresowały mnie rozdziały poświęcone problematyce ekologicznej, zawierające interesujące przykłady. Zwieńczeniem pracy jest rozdział ostatni, w którym dokonane porównanie różnych idei sprawia, że otrzymujemy całościowy obraz aktualnej myśli ekologicznej, podejmowanych badań i tło prowadzonych dyskusji.

Na szczególną uwagę zasługuje bardzo bogata literatura zamieszczona w *Bibliografii*. Wysoko oceniam wkład Autora w jej zebranie, gdyż może ona stanowić źródła dla dalszego pogłębiania zainteresowań czytelnika.

Całkowicie podpisuje się, pod opinią J. Życińskiego wyrażoną w *Słowie wstępnym*: „Ukazując papieską wizję w kontekście współczesnych kontrowersji ekologicznych, autor kreśli pasjonującą wizję człowieka, który na szlaku swych kulturowych wędrówek nie powinien zapomnieć o Itace stanowiącej jego duchową Ojczyznę. Horyzont tej Itaki wyznaczają takie wartości jak wolność i prawda, wierność i godność osoby ludzkiej, solidarność, sprawiedliwość i piękno” (str. 8). Z wymienionych powodów, książkę tę gorąco polecam nie tylko ekologom z wykształcenia, ale każdemu czytelnikowi zainteresowanemu tą problematyką.

Michał Latawiec

R. Horodeński, C. Sadowska-Snarska (red.), *Walory przyrodnicze jako czynnik rozwoju regionów wschodniej Polski*, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Białystok 2003, s. 501.

Książka pod redakcją R. Horodeńskiego i C. Sadowskiej-Snarskiej *Walory przyrodnicze jako czynnik rozwoju regionów wschodniej Polski* jest zbiorem artykułów napisanych przez wielu autorów i zgrupowanych w cztery części.

W pierwszej części książki znajdują się publikacje zwracające uwagę na aspekt *Przyrodniczych podstaw zagospodarowania przestrzennego*. Otwiera ją artykuł znanego badacza tych zagadnień prof. S. Kozłowskiego *Walory*